

İlkokul Üzerine Güncel Konular-I

Editörler:

Z. Nurdan BAYSAL • Elif SARICAN • Nurcan ŞENER

Editörler: Prof. Dr. Nurdan BAYSAL - Dr. Elif SARICAN - Dr. Nurcan ŞENER

İLKOKUL ÜZERİNE GÜNCEL KONULAR-I

ISBN 978-625-7676-85-4
DOI 10.145279786257676854

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Haziran 2021, Ankara

Yayın-Proje: Halenur Apaydın
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

İlkokul, özellikle okul öncesi kurumlara hiç gitmeden okula başlayan tüm bireylerin aileden sonra sistematik bir eğitim-öğretim ortamı ile karşılaştıkları ilk kurumdur. Aile, tüm çocuklar için hayata başlangıçta güven ortamının sağlandığı, sağlıklı ilişkilerin temellerinin atıldığı ve hayat ile ilgili ilk izlenimlerin oluşturulduğu en özel ortamdır. İlkokul ise farklı aile ortamlarında yetişen çocukların, ilk öğrenme heyecanlarını yaşadığı, yaşitları olan akranlarından oluşan bir büyük grubun üyesi olmayı deneyimledikleri, başarının tadına vardıkları ve başarmak için önemli bir çaba gösterdikleri ilk sahnedir. Dünya değişirken, uyum sağlamanın bir gereği olarak ilkokul, bireyin kendisini yenilemesinin ve geliştirmesinin de adresidir. İlkokul “nasıl olsa bilgilerin basit” ve “herkes öğretebilir” yargısıyla düşünmenin hiçbir şekilde toplumsal gelişime katkısı olmayacağı ya da “hiçbir şey olamaz isen öğretmen ol” ifadesinin kesinlikle kabul edilemeyeceği kadar önemli bir dönemdir. Yapılan çalışmalar ilkokulda kazandırılan tutum ve değerlerin daha sonra değiştirilmesinin ne kadar zor olduğunu göstermiştir. İlkokul tıpkı bir organizma gibi, tüm eğitim paydaşlarıyla sürekli öğreten ve öğrenen bir kurum olarak yaşama uyum sağlamak zorundadır. Bu nedenle ilkokul üzerine çalışmak, yazmak-çizmek, bilimsel çalışmalara imza atmak, ilkokulun gelişmesiyle alakadar olmak da bir organizmanın yaşaması için zaruri olan besin gibidir.

Elinizdeki bu kitap, değişen yaşam koşullarında, değişen ve öğrenen bir kurum olarak ilkokulun geliştirilmesi ve uyarlanması gereken konuları sınıf öğretmenleri uzmanları ile ele almayı ve aydınlatmayı hedeflemiştir. Bir kitapta ancak sınırlı konuları ele alma zorunluluğumuz olduğu için, bu bir başlangıç olarak düşünülmüştür. Bu nedenle de kitabın ismi biz editörler tarafından “İlkokul Üzerine Güncel Konular-I” olarak belirlenmiştir. Alanda kıymetli pek çok uzmanın emeğiyle hazırladığımız bu serinin; alan uzmanlığına gönül ve emek veren genç akademisyenlere, kendini geliştirme kaygısı taşıyan öğretmenlere, mesleği tanımak ve anlamak için çaba gösteren öğretmen adaylarına ve çocuklarının nitelikli eğitim almasını önemseyen ailelere bir yol gösterici olmasını umuyoruz.

“İlkokul Üzerine Güncel Konular-I” kitabımızı on yedi güncel konuya yer vermekte, bu konular alan uzmanları ile incelenmektedir. Uzun zamandır düşünce olarak beslediğimiz son bir yıldır yoğun olarak üzerinde çalıştığımız bu yazılar serisini başlatmanın mutluluğu içerisindeyiz. Alanla ilgilenenlere keyifli okumalar dilemekle birlikte aslında bu çalışmaların merkezinde olan öncelikle ilkokullarda eğitim-öğretim gören en kıymetli varlığımız “yavrularımıza” faydalı olmasını canı gönülden istiyoruz.

Saygılarımızla...

İstanbul, 2021 Mayıs

Prof. Dr. Z. Nurdan BAYSAL
ORCID No: 0000-0002-3548-1217

Dr. Elif SARICAN
ORCID No: 0000-0003-0264-3950

Dr. Nurcan ŞENER
ORCID No: 0000-0002-1987-1717

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Prof. Dr. Nurdan BAYSAL - Dr. Elif SARICAN - Dr. Nurcan ŞENER

1. Bölüm: 21.Yüzyılda İlkokulun Değişen Rollerı

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ - Ankara Üniversitesi
ORCID No: 0000 0002 9449 8617

2. Bölüm: İlkokul Eğitiminde Niteliği Artırmanın Yolları

Prof. Dr. Mehmet GÜLTEKİN - Anadolu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5281-1767
Mediha GÜNER-ÖZER - Anadolu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1510-9389

3. Bölüm: Acil Uzaktan Eğitim

Prof. Dr. Emre ÜNAL - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1213-3965
Dr. Sinan ARI - MEB
ORCID No: 0000-0003-0769-7317

4. Bölüm: İlkokulda Oyun

Arş. Gör. Uzm. Merve BIYIK - Trabzon Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2312-6418
Prof. Dr. Tolga ERDOĞAN - MEB
ORCID No: 0000-0001-9102-4646

5. Bölüm: İlkokul Öğrencileri için Mizah Unsuru Bir Materyal: Karikatür

Prof. Dr. Z. Nurdan BAYSAL - Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3548-1217
Derya Duygu TANRIKULU - MEB
ORCID No: 0000-0001-6713-1396

6. Bölüm: Okuryazarlık Sürecinde Aile Desteği

Doç. Dr. Muhammet BAŞTUĞ - İstanbul Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5949-6966
Aylin YILMAZ HİĞDE
ORCID No: 0000-0001-9220-6847

7. Bölüm: Çocukluğun Tarihi Işığında Çocuk Hakları ve Eğitimini Anlamak

Doç. Dr. Metin ELKATMIŞ - Kırıkkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6132-8865

8. Bölüm: Bireysel Farklılıklar ve Farklılaştırılmış Öğretim

Doç. Dr. Ruhan KARADAĞ YILMAZ - Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3254-8890

9. Bölüm: İlkokulda Yetenekten Kariyere Yolculuk

Dr. Öğr. Üyesi Oktay AYDIN - Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4927-7708

10. Bölüm: İlkokulda Fiziksel Okuryazarlık

Dr. Öğr. Üyesi Melek Yeşim ALBAYRAK KURUOĞLU - Haliç Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6684-122X

11. Bölüm: İlkokul Çocuklarında Gelişimin İki Alanı: Fiziksel ve Sosyo-Duygusal Gelişim

Prof. Dr. Z. Nurdan BAYSAL - Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3548-1217
Buşra KIRAN
ORCID No: 0000-0002-2818-7941

12. Bölüm: İlkokulda Kaynaştırma Öğrencisi Olmak

Dr. Nurcan ŞENER - Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1987-1717
Zeynep BAŞKAN - İstanbul Medeniyet Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5325-7393

13. Bölüm: İlkokul Başarısında Önemli Bir Etken: Aile Tutumları

Dr. Elif SARICAN - Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0264-3950
Aile Dnş. Öznur ÖZDEMİR
ORCID No: 0000-0002-7229-9836

14. Bölüm: İlkokulda Yaratıcı Düşünmeyi Nasıl Engellemeyiz?

Dr. Kader ARKAN SEZGİN - MEB
ORCID No: 0000-0003-1283-8591

15. Bölüm: İlkokulda Düşünme Becerileri Neden Geliştirilemiyor?

Dr. Burcu DEMİRBAŞ NEMLİ - MEB
ORCID No: 0000-0002-8135-0242

16. Bölüm: İlkokulda Akademik Başarısı Düşük Öğrenciyi Anlamak Üzerine

Dr. Serap ÇİMŞİR - MEB
ORCID No: 0000-0002-6876-0087

17. Bölüm: Mutlu Bireyler için İlkokulda Kişisel Nitelikleri Geliştirmek

Dr. Elif SARICAN - Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0264-3950

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

21.YÜZYILDA İLKOKULUN DEĞİŞEN ROLLERİ

İlkokulun Amaçları, Bileşenleri ve Tarihsel Süreci	2
İlkokulun Amaç ve Görevleri	3
İlkokulun Temel Bileşenleri	4
İlkokulun Tarihsel Süreci	5
Günümüz Gelişmeleri.....	7
Amaç ve Rollerdeki Gelişmeler	7
Eğitim Anlayışındaki Gelişmeler	8
Programlardaki Değişmeler.....	10
Öğrenci ve Öğretmen Anlayışındaki Değişmeler.....	13
Gelecek Yönelimleri	15
Hayat Boyu Öğrenme Becerileri	15
Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi	15
Eğitim ve Becerilerin Geleceği	16
UNESCO 21. Yüzyıl Becerileri	18
Kaynakça.....	19

2. BÖLÜM

İLKOKUL EĞİTİMİNDE NİTELİĞİ ARTIRMANIN YOLLARI

Okul Geliştirme	22
Etkili Okulun Özellikleri	28
İlkokul Eğitiminde Niteliği Artırmanın Yolları.....	31
İlkokulun Temel Amaç ve İşlevi Hiçbir Zaman Gözden Uzak Tutulmamalıdır... ..	31
İlkokulun Güvenli ve Düzenli Bir Okul Çevresi ile Öğrenme Dostu Fiziksel Yapısı ve Mimarisi Olmalıdır.....	31
Okul Yöneticilerinin Liderlik Niteliği Artırılmalıdır.....	38
İlkokullar Öğrenci Merkezli Bir Anlayışa Sahip Olmalıdır	39
İlkokulda Eğitimin Niteliğinin Sınıf Öğretmenlerinin Niteliğine Bağlı Olduğu Gerçeği Asla Unutulmamalıdır	41
İlkokulda Eğitim Programlarının Etkili Şekilde Uygulanmasına ve Geliştirilmesine Özel Önem Verilmelidir	42
İlkokulda Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli İş Birliğine Dayalı Okul Kültürüne Özel Bir Önem Verilmelidir	43

İlkokulda Çevre ile İş Birliğine ve Çevrenin Desteğine Gereken Önem Verilmelidir	48
Kaynakça.....	53

3. BÖLÜM

ACİL UZAKTAN EĞİTİM

Uzaktan Eğitim Nedir?	59
Neden Uzaktan Eğitim?.....	59
Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişim Süreci ve Dünyada Uzaktan Eğitim	61
Türkiye’de Uzaktan Eğitim.....	63
Uzaktan Eğitimde Avantajlar, Dezavantajlar ve Riskler	65
Uzaktan Eğitim Uygulama Modelleri	66
21. Yüzyıl Becerileri ve Uzaktan Eğitim	67
Kaynakça.....	69

4. BÖLÜM

İLKOKULDA OYUN

Çocuk ve Oyun	72
Oyun ve Bilişsel-Fiziksel-Duyuşsal-Sosyal Gelişim.....	75
İlkokul Çağında Oyunun Önemi	78
Oyun Örnekleri/Uygulamaları.....	81
Kaynakça.....	84

5. BÖLÜM

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN

MİZAH UNSURU BİR MATERYAL: KARİKATÜR

Mizah	90
Mizah Olgusunun Gelişimi.....	91
Paul E. McGhee’nin Mizah Gelişim Kuramı.....	92
Jean Piaget’nin Somut İşlemler Dönemi ve Mizah Anlayışı.....	95
Görsel Okuryazarlık.....	96
Görsel Okuma.....	98
Görsel Okuma Süreci	99
Görsel Materyaller	100
Karikatür.....	101
Karikatürün Tarihçesi.....	103
Karikatür Türleri	105
Karikatürün Etkileri.....	109

Bir Eğitim Aracı/Bir Düşündürme Ögesi Olarak Karikatür.....	110
İlkokulda Dersler ve Karikatür	114
Kaynakça.....	120

6. BÖLÜM

OKURYAZARLIK SÜRECİNDE AİLE DESTEĞİ

Okuma-Yazma Ve Okuryazarlık Kavramlarına Genel Bir Bakış	124
Okuma ve Okumaya Geçiş.....	124
Okuma Eğitiminin Unsurları	124
Okuma Türleri	125
Yazma.....	127
Okuryazarlık	127
Okuma Yazma Sürecinde Doğal Öğrenme Ortamı Olarak “Ev”	128
Okuma Yazma Süreci İçin Önemli Bir Bileşen: Erken Okuryazarlık.....	129
İlk Okuma Yazma Öğretiminin Önemi.....	130
Okuryazarlık Sürecine Ailelerin Katılması Neden Önemlidir?	131
Okul Öncesi Dönemde Okuryazarlık Sürecine Aile Katılımı Nasıl Sağlanabilir? ...	132
İlkokulda Okuryazarlık Sürecine Aile Katılımı Nasıl Sağlanabilir?	133
Kaynakça.....	133

7. BÖLÜM

ÇOCUKLUĞUN TARİHİ IŞIĞINDA ÇOCUK HAKLARI VE EĞİTİMİNİ ANLAMAK

Çocuk ve Çocukluğun Tanımı	137
Çocukluğun Tarihsel Gelişimi	139
İlk Çağ Uygarlıklarında Çocukluk.....	139
Orta Çağda Çocukluk.....	143
Yeni Çağda Çocukluk	147
Çocuk Haklarının Tanımı ve Genel Yapısı.....	150
Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi.....	156
Çocuk Hakları ve Eğitimi.....	159
Kaynakça.....	162

8. BÖLÜM

BİREYSEL FARKLILIKLAR VE FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİM

Bireysel Farklılıklar ve Nedenleri	169
Bireysel Farklılıkların Sınıflandırılması	171

Bilişsel Öğrenci Özellikleri	173
Duyuşsal Öğrenci Özellikleri	176
Sosyal Öğrenci Özellikleri	180
Fiziksel Öğrenci Özellikleri	184
İlkokul Öğrencilerinin Gelişim Özellikleri ve Bireysel Farklılıkların Ortaya Çıkarılması	185
Farklılaştırılmış Öğretim Yaklaşımı	187
Farklılaştırılmış Öğretim Ortamının Özellikleri	192
Farklılaştırılmış Öğretim Yaklaşımında Öğretmenin Rolü	193
Farklılaştırılmış Öğretim Yaklaşımında Öğrencinin Rolü	197
Farklılaştırılmış Öğretim Yaklaşımında Yöneticinin Rolü	198
Kaynakça	199

9. BÖLÜM

İLKOKULDA YETENEKTEN KARIYERE YOLCULUK

Geleceği İnşa Edecek Birey Yetiştirmek	207
Yetenek Kavramı ve Yetenek Alanları	209
Zekâ ve Yetenek Kavramları	209
Yetenek Alanları	212
Eğitim Sisteminde Yeteneklerin İşlenmesi	218
Yeteneklerin Keşfedilmesi	220
Yeteneklerin Eğitimi	221
Yeteneklerin Üretime Katılması	222
Yetenekten Kariyere Geçiş Sürecinde Çözüm Önerileri	223
Eğitim Sisteminden Beklenenler	223
Anne-Babalardan Beklenenler	224
Sınıf Öğretmenlerinden Beklenenler	224
Kaynakça	225
Ek 1: Örnek Test	227
MIT Baskın Yetenek ve İlgi Sıralama Testi	227

10. BÖLÜM

İLKOKULDA FİZİKSEL OKURYAZARLIK

Fiziksel Okuryazarlık Nedir?	232
Fiziksel Okuryazarlık ve Eğitimdeki Rolü	233
İlkokul Eleştirel Düşünmenin Geliştirilmesinde Fiziksel Okuryazarlığın Rolü	234
Uygulama Önerileri	236
Fiziksel Okuryazarlık ve Sağlık İlişkisi	237

Herkes için Eşit Fırsatlar	238
Kaynakça	239

11. BÖLÜM

İLKOKUL ÇOCUKLARINDA GELİŞİMİN İKİ ALANI: FİZİKSEL VE SOSYO-DUYGUSAL GELİŞİM

İlkokulda Fiziksel Gelişim	244
İlkokulda Bedensel Gelişim	244
İlkokulda Motor Gelişim	245
İlkokulda Egzersiz	246
İlkokul Döneminde Beyin Gelişimi	248
İlkokulda Sosyo-Duygusal Gelişim	249
İlkokulda Duygusal Gelişim ve Kişilik Gelişimi	249
Ahlaki Gelişim	254
Sosyal Gelişim	255
Kaynakça	258

12. BÖLÜM

İLKOKULDA KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİSİ OLMAK

Kaynaştırma Eğitimi ve Yararları	264
Destek Eğitim Hizmetleri	268
Sınıf içi Destek Eğitim Hizmetleri	268
Sınıf Dışı Destek Eğitim Hizmetleri	269
Eğitim ve Öğretim Düzenlemeleri	270
BEP'in Uygulanması	271
Ortam Düzenlemeleri	272
Öğretimsel Düzenlemeler	272
Öğretim Materyallerinin Düzenlenmesi	273
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Tutumlar	274
Öğretmen Tutumları	275
Veli Tutumları	276
Akran Tutumları	277
Kaynaştırma Eğitiminde Yaşanan Sorunlar	278
Öğretmenlerin Mesleki Yeterlikleri	282
Kaynaştırma Eğitiminde Uzaktan Eğitim Süreci	284
Kaynakça	286

13. BÖLÜM

İLKOKUL BAŞARISINDA ÖNEMLİ BİR ETKEN: AİLE TUTUMLARI

Aile Kavramı ve Ailenin Değişim Yolculuğu	290
Aile Yapıları Arasındaki Farklılıklar	292
Dünden Bugüne Aile	293
Aile Yapısındaki Değişim ve Nedenleri.....	296
Aile Tutumları ve Akademik Başarı.....	297
Otoriter Tutum ve Akademik Başarı	300
Serbest (İzin Verici) Tutum ve Akademik Başarı.....	302
Demokratik Tutum ve Akademik Başarı	303
İhmalkâr (İlgisiz) Tutum ve Akademik Başarı	304
Kaynakça	305

14. BÖLÜM

İLKOKULDA YARATICI DÜŞÜNMEYİ NASIL ENGELLEMİYİZ?

Kavram Olarak Yaratıcılık	308
Yaratıcılık Kuramları.....	310
Yaratıcılığın Boyutları	311
Yaratıcılık Süreci	313
İlkokulda Yaratıcı Düşünme Becerisini Geliştiren Teknikler	314
Yaratıcı Bireylerin Özellikleri.....	315
Yaratıcılığı Nasıl Engellemeyiz?	317
Kaynakça.....	318

15. BÖLÜM

İLKOKULDA DÜŞÜNME BECERİLERİ NEDEN GELİŞTİRİLEMİYOR?

İlkokulda Düşünme Becerilerini Kazandırmak ve Geliştirmek.....	327
Düşünme Becerilerini Geliştirmede Karşılaşılan Sorunlar	329
Öğretmen Kaynaklı Sorunlar	329
Öğrenci Kaynaklı Sorunlar	330
Çevre Kaynaklı Sorunlar	331
Eğitim Programı Kaynaklı Sorunlar	331
Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi İçin Tavsiyeler.....	332
Öğretmen için Tavsiyeler	332
Öğrenci için Tavsiyeler	334
Öğrenme Çevresinin Düzenlenmesini İçin Tavsiyeler.....	335
Eğitim Programı için Tavsiyeler	335
Kaynakça.....	337

16. BÖLÜM

İLKOKULDA AKADEMİK BAŞARISI DÜŞÜK ÖĞRENCİYİ ANLAMAK ÜZERİNE

Akademik Başarı	342
Akademik Başarıyı Etkileyen Faktörler	343
Bireysel Faktörler.....	343
Çevresel Faktörler	345
İlkokulda Akademik Başarıyı Sağlamaya Yönelik Öneriler	354
Kaynakça	355

17. BÖLÜM

MUTLU BİREYLER İÇİN İLKOKULDA KİŞİSEL NİTELİKLERİ GELİŞTİRMEK

Kişisel Nitelikler: Barış, Sevgi, Saygı, Hoşgörü ve İşbirliği	360
İlkokul Eğitim Programlarında Kişisel Nitelikler	366
Kişisel Nitelikleri Geliştirebilecek Sınıf İçi Uygulamalar	368
Kaynakça.....	373
Yazarlar Hakkında.....	375

1. BÖLÜM

21.YÜZYILDA İLKOKULUN DEĞİŞEN ROLLERİ

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ - Ankara Üniversitesi

ORCID No: 0000 0002 9449 8617

İçindekiler

İLKOKULUN AMAÇLARI, BİLEŞENLERİ VE TARİHSEL SÜRECİ

İlkokulun Amaç ve Görevleri

İlkokulun Temel Bileşenleri

İlkokulun Tarihsel Süreci

GÜNÜMÜZ GELİŞMELERİ

Amaç ve Rollerdeki Gelişmeler

Eğitim Anlayışındaki Gelişmeler

Programlardaki Değişmeler

Öğrenci ve Öğretmen Anlayışındaki Değişmeler

GELECEK YÖNELİMLERİ

Hayat Boyu Öğrenme Becerileri

Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi

Eğitim ve Becerilerin Geleceği

UNESCO 21. Yüzyıl Becerileri

KAYNAKÇA

Bilgi çağında yaşıyoruz. Bu çağın en büyük özelliği bilginin her alanda önemli bir güç olmasıdır. Bu gücü yönetmenin yolu bilgiye ulaşma, kullanma ve yeni bilgiler üretmeye bağlıdır. Yeni bilgilerle dünyayı değiştirme, geliştirme ve giderek geleceğe yön verme amaçlanmaktadır. Bunun için; bilgili insanlar, öğrenen bireyler yetiştirmek ve giderek öğrenen toplumlar oluşturmak gerekmektedir. Eğitim bu durumları dikkate almak, dünyadaki hızlı gelişmelere uyum sağlamak için öğrenme, öğrenmeyi öğrenme ve hayat boyu öğrenme becerilerine ağırlık vermek zorundadır. Öğrencileri giderek daha da karmaşıklaşan bir toplum hayatı ile uluslararası düzeydeki iş yaşamına hazırlamak durumundadır. Bu süreçte aktif ve bağımsız öğrenme, girişkenlik, yeni fikirler üretme, kendi kapasitesini geliştirme gibi beceriler önemli olmakta, ezberlenen ansiklopedik bilgilere karşı çıkılmaktadır. Ezberlenen bilgiler kısa süre içinde unutulduğundan öğrencileri geleceğe taşımamaktadır. Bu nedenle eğitimde anlayarak ve uygulayarak öğrenmeyi geliştiren yaklaşım, model, yöntem ve tekniklere ağırlık verilmektedir.

Öğrenme insan beyninin sınırsız bir becerisidir. İnsanlar bu sınırsız beceriyi kullanarak kendilerini hayat boyu geliştirmektedir. Öğrenme becerilerini geliştirmek için öğrencinin zihnini merkeze alan yaklaşım ve modellere ağırlık verilmektedir. Bunlar yapılandırmacı yaklaşım, öğrenci merkezli eğitim, etkinlik ve beceri yaklaşımı gibi sıralanmaktadır. Bu yaklaşımlar düşünme, anlama, araştırma, sorgulama, sorun çözme, değerlendirme gibi becerilere ağırlık vermektedir. Öğrencilerin bu becerileri kullanarak öğrenmesi, öğrenmeyi öğrenmesi, işbirliği yapması, çatışmaları yönetmesi, sosyal ve aktif vatandaşlık becerilerini geliştirmesi, öğrenmeyi hayat boyu sürdürmesi amaçlanmaktadır. Böylece beceri eğitimi giderek yayılmakta, öğrencilere 21. yüzyılın becerileri kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu gelişmeler eğitim kurumlarını doğrudan etkilemekte, amaç, görev ve rollerinde önemli değişimlere neden olmaktadır.

İLKOKULUN AMAÇLARI, BİLEŞENLERİ VE TARİHSEL SÜRECİ

Okul kelimesi, anaokulu, ilkokul, ortaokul, yüksekokul gibi çeşitli düzeylerdeki eğitim kurumları için kullanılmaktadır. Ancak okul denilince genellikle ilkokul aklı gelmektedir. İnsan yaşamının önemli bir bölümü burada geçmekte ve tatlı anılarla hatırlanmaktadır. Eğitimin temelini oluşturan bu kurumlarda öğrencilere ilkokuma ve yazma, aritmetik gibi temel bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır. Her öğrenci ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirilerek bir üst öğrenime ve hayata hazırlanmaktadır. Küçük yaş gruplarındaki öğrencilerin eğitim sorumluluğunu üstlenen bu kurumlarda öğrencilerin geleceğine yön verilmektedir. Böylesine önemli görevlere sahip ilkokulun bilgi toplumuna uygun, geleceğin insanlarını yetiştirmek için amaç, içerik ve rollerinin iyi belirlenmesi gerekmektedir. Bu bö-

lümde ilkokulun amaç, görev ve rollerı ele alınmaktadır. Bunun için önce tarihsel süreçteki gelişmeler incelenmekte, ardından günümüz gelişmeleri ve gelecek yönelimleri verilmektedir.

İlkokulun Amaç ve Görevleri

İlkokul, Türk Dil Kurumu Güncel Sözlükte “Zorunlu öğrenim çağındaki kız ve erkek çocuklarının temel eğitim ve öğretimini sağlamak için devletçe açılan veya açılmasına izin verilen dört yıllık okul, ilk mektep, iptidai, iptidai mektep”, olarak açıklanmıştır (TDK, 2020). Açıklamada ilkokul için ilk mektep ve iptidai mektep kelimeleri kullanılmıştır. Benzer durum yasal metinlerde de görülmekte, Cumhuriyet’in kurulduğu yıllarda *ilk mektep*, sonraki yıllarda *temel eğitim* ve *ilköğretim*, günümüzde ise *ilkokul* kelimesi kullanılmaktadır.

Cumhuriyetten sonra 1929 yılında yayınlanan İlk Mektepler Talimatnamesinin “Esaslar” kısmında kamu ilkokulu;

“Madde 1. Umumî ilk mektepler, mecburî tahsil yaşında bulunan çocukların talim ve terbiyesi için Devlet tarafından veya Devlet namına açılan ve idame olunan ilk tahsil müesseseleridir.” cümlesiyle tanımlanmıştır. Ardından ilkokulun amaçları;

“a) İlk tahsil çağında bulunan çocukların bedence ve ruhça en salim itiyatlara sahip olmalarını temin edecek bir muhit içinde en lüzumlu bilgileri ve maharetleri kazanmaları,

b) Genç neslin mektebe ilk girdiği günden itibaren içtimai kudret ve kabiliyetçe müterakki bir inkişafı yetiştirerek milli cemiyete ve Türk Cumhuriyetine ruhen ve beden en faydalı bir tarzda intibak etmeğe azami ehliyet kazanması” olarak verilmiştir (Maarif Vekâleti, 1929, s. 4).

İlkokul, 1961 yılında yayınlanan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nda ilköğretim başlığı altında ele alınmıştır. Bu kanunda;

“Madde 1 – İlköğretim, kadın erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir.

Madde 2 – İlköğretim, ilköğrenim kurumlarında verilir; öğrenim çağında bulunan kız ve erkek çocuklar için mecburi, Devlet okullarında parasızdır” (MEB, 1961), denilerek ilkokulun zorunlu ve parasız olduğu vurgulanmıştır.

Ardından 1973 yılında yayınlanan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun “Amaç ve görevler” başlığı altında ilkokul;